

Правові основи реалізації Болонського процесу в Україні

Семінар для аспірантів, докторантів і здобувачів

Інституту вищої освіти НАПН України

4 вересня 2014 р.

*Доповідач – Калашнікова С.А., д.п.н., професор, перший
заступник директора з науково-дослідної роботи*

Структура презентації

- Актуальність наукового дослідження з проблем розвитку вищої освіти
- Базові європейські документи щодо розвитку вищої освіти
- Новий Закон України «Про вищу освіту»
- Запитання – відповіді

Актуальність наукового дослідження

- Тенденції розвитку суспільства та освіти
- Статистика, що засвідчує актуальність проблеми
- Ключові європейські документи
- Ключові національні документи
- Аналітичні дослідження
- Наукові праці з предмету дослідження

Ключові документи

- Україна – Угода про Асоціацію
- Комюніке та декларації Болонського процесу
 - *Бухарестське комюніке «Використання нашого потенціалу з найбільшою користю: консолідація Європейського простору вищої освіти, Бухарест, 26-27 квітня 2013 р. Bucharest Communiqué “Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area”, Bucharest, on 26 and 27 April 2012)*
- 2010 - EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth)
- 2011 - Supporting growth and jobs – An agenda for the modernization of Europe’s higher education systems)
- 2013 - European higher education in the world

Закон України «Про вищу освіту»

- Від 01.07.2014 р. № 1556-VII
- Прийнятий Закон є системним і підготовленим у результаті прозорого демократичного діалогу всіх зацікавлених соціальних груп (*Лілія Гриневич*)
- Текст Закону:
 - Сайт Верховної Ради України – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
 - Газета «Голос України» – <http://www.golos.com.ua/Article.aspx?id=345592>
- Вступає в дію:
 - **6 вересня 2014 р.**
 - **1 вересня 2015 р.** (Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти) (зменшення обсягу кредиту – пп. 2 п. 7 розд. XV) (зменшення навантаження на викладачів - абз. 3 част. 2 ст. 56)
 - **1 січня 2016 р.** (новий механізм електронного вступу та автоматичного розміщення державного замовлення) (част. 7 ст. 44 та част. 4 ст. 72)

Закон України «Про вищу освіту»

- Закон є одним із перших, який спрямовано на втілення справжніх реформ у нашому суспільстві *(Михайло Згуровський)*
- Українська вища освіта пододала пострадянські рецидиви й опинилася в іншій реальності. Саме час ВНЗ скористатися нагодою і нарешті стати автономними *(Сергій Квіт)*
- Створює законодавче підґрунтя для реалізації Угоди про асоціацію у частині освіти *(Лілія Гриневич)*

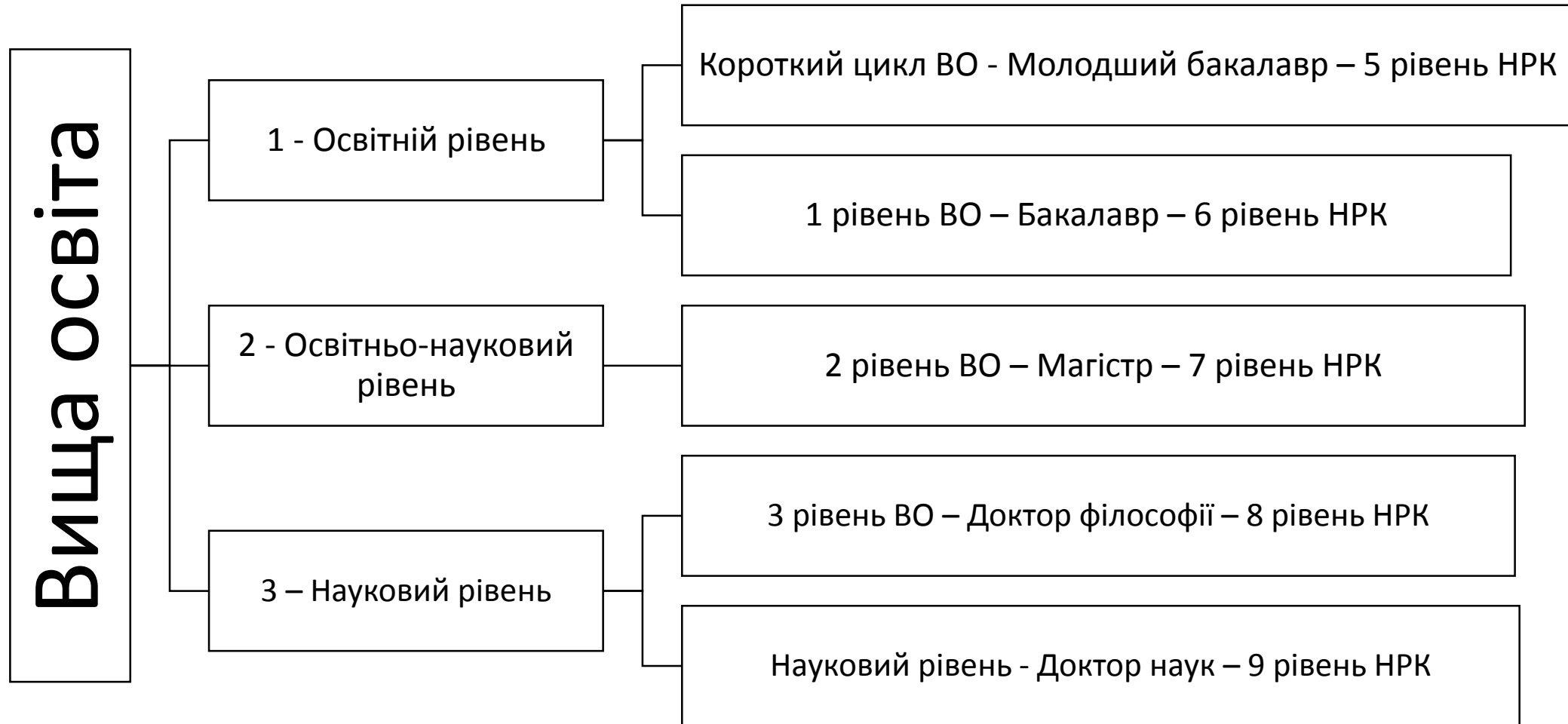
Закон України «Про вищу освіту»

- **Мета** – підготувати людський капітал для високотехнологічного та інноваційного розвитку суспільства
- **Завдання:**
 - Підвищення якості вищої освіти
 - Інтеграція вищої освіти України до ЕНЕА та ERA
- **Механізми реалізації:**
 - Автономія + Відповідальність ВНЗ (зміна моделі управління)
 - Взаємодія/співпраця ВНЗ – Держави – Бізнесу (освіта-наука-інновації)
 - Незалежна система забезпечення якості вищої освіти (зовнішня-внутрішня)

Терміни

- Розділ I

Структура вищої освіти відповідно до НРК України та ступені (освітні та освітньо-наукові)

Структура вищої освіти відповідно до НРК України та ступені (освітні та освітньо-наукові)

- Молодший спеціаліст – вилучено. Це – не вища освіта (це 4 рівень НРК – професійна освіта)
- Скасовано ступені – спеціаліст і кандидат наук.
- Вступ на рівень вищої освіти ЛИШЕ на базі повної середньої освіти
- Молодший бакалавр – освітньо-професійний ступінь
- Бакалавр – освітній ступінь
- Магістр – освітній ступінь
- Доктор філософії – освітній і перший науковий ступінь
 - Доктор філософії – 4 роки, структуровані докторські програми (освітній компонент)
- Доктор наук – другий науковий ступінь

Вступ

- На законодавчому рівні закріплено систему ЗНО
- Збільшилася вага сертифіката ЗНО (не менше 20% загального конкурсного балу)
- Зменшилася вага атестату (не більше 10% загального конкурсного балу)
- Перехресний вступ до магістратури

Доктор філософії

- 4 роки
- Структуровані докторські програми (освітній компонент)
- Захист:
 - Дисертації та експертні висновки на сайті
 - Відкритий доступ та можливість фіксації захисту
 - Перевірка на плагіат
- Підготовка кандидатів і докторів наук, що здійснюється ВНЗ та науковими установами і започаткована до набрання чинності цим Законом, продовжується у межах передбаченого строку підготовки
- Особи, які закінчили аспірантуру або докторантура до набрання чинності Законом, мають право на захист дисертації протягом одного року
- Отриманий до прийняття закону науковий ступінь кандидата наук = доктор філософії

Зміна параметрів та акцентів

- Стандарти вищої освіти – орієнтація на навчальні результати
- Зменшення навчального навантаження викладача (600 год.)
 - Підвищення уваги до наукових досліджень
- Зменшення аудиторного навантаження студента
 - Підвищення значення самостійної роботи
- 1 кредит ЄКТС – 30 год.
- Кількість навчальних дисциплін стає меншою
- Вибір курсів студентами – 25% навчального обсягу
- Збільшення стипендій до рівня прожиткового мінімуму (терміни не визначені); 2/3 студентів-бюджетників
- Умови для збільшення мобільності студентів і викладачів (збереження державних місць для студентів)

Незалежна система забезпечення якості вищої освіти

- Система забезпечення якості діяльності агентств
- Зовнішня для ВНЗ:
 - Національне агентство
 - Агентства профільні
 - Функції
 - Ліцензування закладів (строк дії – 10 років)
 - Акредитація освітніх програм (неакредитовані програми – диплом ВНЗ)
 - Акредитація спецрад і розгляд апеляцій на їх рішення
 - Представницький орган
 - Професійний орган
- Внутрішня для ВНЗ:
 - Університетські системи забезпечення якості: політика + процедури + внутрішній моніторинг + публічність

ВНЗ

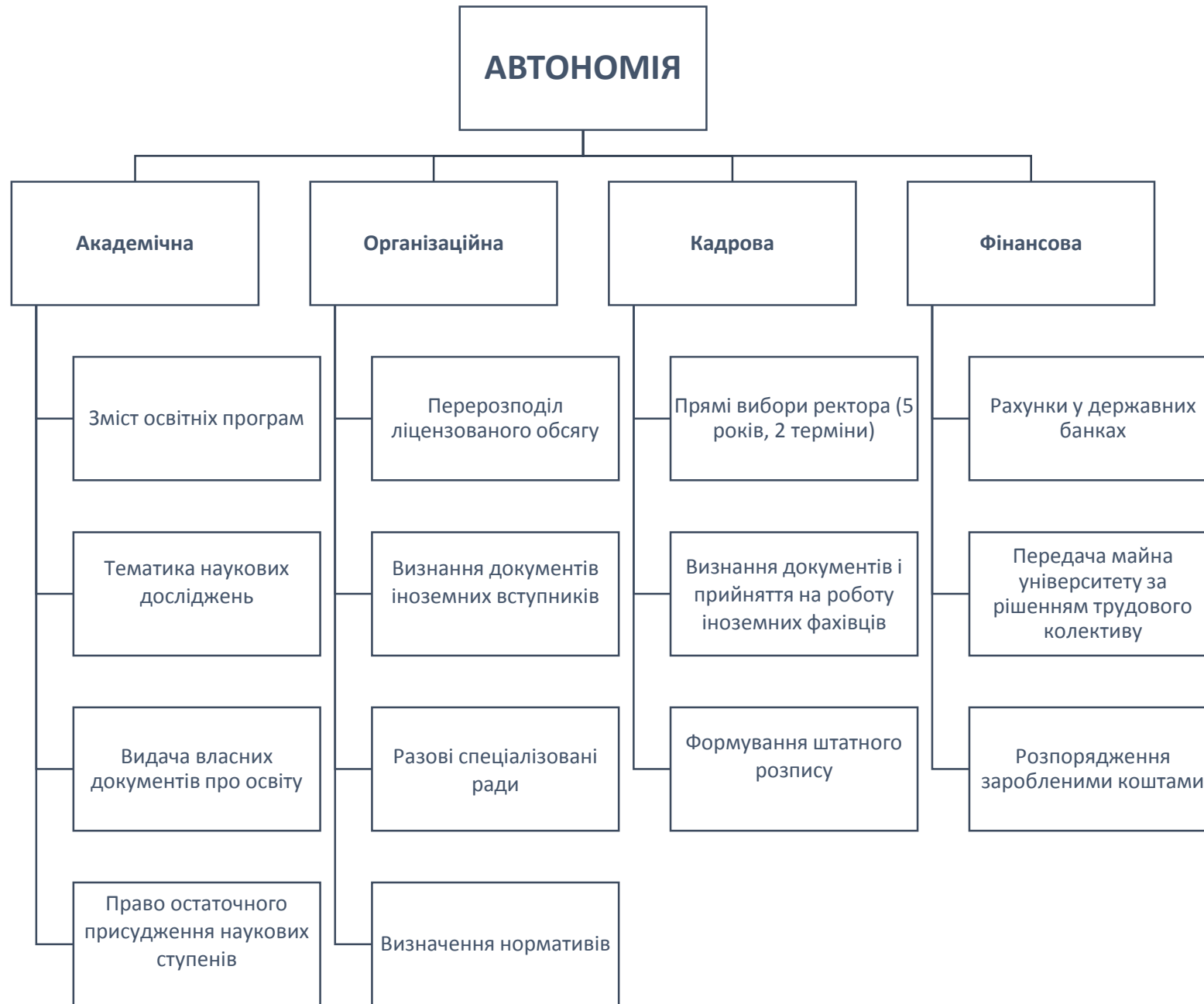
- Рівні акредитації ВНЗ – ліквідовано
- Форми – державний, комунальний, приватний; неприбутковий
- Типи ВНЗ
 - Університет (багатогалузевий або галузевий; освітня діяльність (1-3 рівні); наукова діяльність (фундаментальні та/або прикладні)
 - Інститут, академія (галузевий; освітня діяльність (1-2 рівні); наукова діяльність (фундаментальні та/або прикладні)
 - Коледж (галузевий; освітня діяльність (1 рівень); наукова діяльність (прикладні)
- Види (нові порядки набуття статусу):
 - Національний (+10% фінансування з державного бюджету)
 - Дослідницький (+25% фінансування з державного бюджету)
- Нові статuti – 2 роки

Зміна моделі управління вищою освітою

- Міністерство освіти і науки має перетворитися на розробника освітньої політики та втілювати нові механізми роботи (*Інна Совсун*)
- Відповідальність керівництва університету перед університетською спільнотою (а не МОН)
- У новій системі управління керівник повинен дивитися не вгору (на Міністерство), а вниз (на колектив). Іншими словами, ректор на службі у колективу (*Михайло Згуровський*)

Автономія ВНЗ

- Автономія – один із основних інструментів перетворення суспільства (*Михайло Згуровський*)
- **Автономія ВНЗ** - самостійність, **незалежність і відповідальність** ВНЗ у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом (част. 1, ст. 1)
- Автономія – академічна, організаційна, кадрова, фінансова
- Автономія надається не ректорам, а університетам. Завдання – запобігти «персоналізації» автономії (*Інна Совсун*)

Відповідальність ВНЗ

- Колегіальна відповідальність
- Прозорість:
 - Фінансові звіти – на сайті
 - Інформація про вакансії – на сайті (конкурсний відбір)
 - Дисертації та відгуки опонентів – на сайті
 - Щорічні звіти керівників ВНЗ
- Прийняття рішень:
 - Участь університетської громади
 - Ефективна система апеляцій
- Виборність керівництва та горизонтальна звітність

Відповідальність ВНЗ

- Неможливість поєднання двох адміністративних посад
- Ректори, декани, завідувачі кафедри – перебування на посаді (5+5)
- Відповідальність за плагіат (позбавлення наукового ступеня, акредитації ради)
- Студентське самоврядування
- Вчена рада
- Диплом ВНЗ
- Права та обов'язки керівників, викладачів і студентів
 - Викладачі та студенти повинні боротися за свої права. Інакше, які б закони ми не приймали, система не зміниться (*Інна Совсун*)

Наслідки – реформи у вищій освіті

- Оптимізація мережі ВНЗ
- Оптимізація кадрів
- Підвищення ефективності використання державних фінансів
- Інституціоналізація ВНЗ
 - Реформа вищої освіти – це реформа самого університету. Головною метою Закону є зростання якості, якісних українських університетів. Це ті університети, які будуть конкурентноздатними на глобальному ринку та займуть провідні позиції в глобальних університетських рейтингах (*Сергій Квіт*)
- Професіоналізація управління ВНЗ

Замість висновків

- Нам доведеться багато чого змінювати, навіть свою ментальність, бачення майбутнього суспільства. Альтернативи у нас немає. Ми повинні йти і на непрості перетворення, щоб стати іншою країною» *(Михайло Згуровський)*

Щиро дякую за Вашу увагу!

З повагою, Світлана Калашнікова
svit.ukr@ukr.net